

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

2/1979

Så liflig lege vi for vor Herre

Prædiken ved højmessen i Sundeved-Centrets kirke 10. s. e. trin., 30. juli 1978.
Matth. 11, 16-24. Salmer: 367-1/464-21-312.

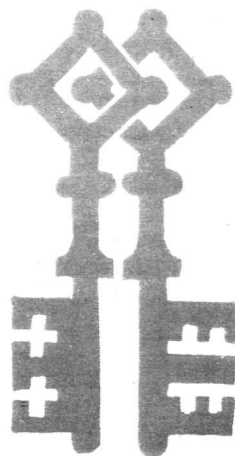
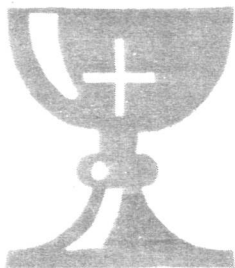
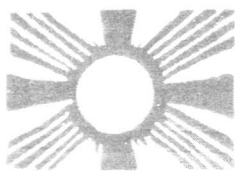
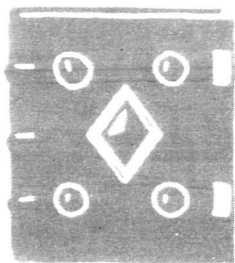
HVAD skal jeg sammenligne denne slægt med? Den ligner børn..., siger vor Herre Jesus. Der ligger noget afgørende allerede i dette træk; for det er tydeligt, at Jesus har noget vigtigt at lære os, så ofte han lader børn indgå i sit billedsprog.

Først mindes vi da hans ord: Uden I omvender jer og bliver som børn, kommer I ikke ind i Himmeriget. Og det var ikke bare et billede, vor Herre Jesus tyede til, men billedet blev til realistisk handling; for han tog – véd vi – et barn og stillede det midt iblandt sine disciple med ordene: Sandelig siger jeg eder: hvis I ikke vender om og bliver som dette barn, kommer I slet ikke ind i Himmeriget.

Eller vi kan lade tanken gå til fortællingen om Jesus, der velsigner de små, og genkalde os ordet: Lad de små børn komme til mig; dem må I ikke hindre; thi Guds Rige hører sådanne til.

Men hvad er det, Jesus tilsigter med disse ord? Hvad havde han i tanke, da han stillede barnet i disciplenes midte, såvel som dengang han gav til kende, at de små ikke bare skulle have lov til at komme til ham, men at de endog havde en forrettighed (thi Guds rige hører sådanne til)?

Af evangeliet i dag forstår vi, at Jesus i hvert fald ikke har haft et glansbillede af, hvordan børn er. Han har udmærket vidst, at de kan være nogle rigtig nederdrægtige asener; selvrådige er det rette ord. Tænk bare på lillebroders stædige "vil selv"!

Ikke desto mindre er Jesu tale om børnene blevet grundigt misforstået i tidens løb. "Åh disse uskyldige små," har man sagt, "som endnu synes uberørt af de voksnes fordærvethed". Vel kan de små være både bevægende og rørende i deres troskyldighed. Men det er én gang for alle ikke en kvalitet hos barnet, som gør, at Jesus kan fremhæve det som et forbillede for voksne. Det forbilledige ved barnet består deri, at børn – dybest set, hvad de end selv måtte give udtryk for! – er hjælpeløse. De er henvist til forældres omsorg og kan ikke være dét foruden, at der er nogle, som til enhver tid holder øje med dem – også når de leger – og uanset, om de bryder sig om det eller ej.

Nu tror jeg, at vi er modne til at lytte til det budskab, som kommer til os i dag, og som gælder en slægt, der mest træffende kan lignedes med legende børn. Jo, for slægten har de samme kendetegn. Den er travlt beskæftiget, optaget af sit eget, og det på samme selvrådige facon som børnene, der sidder og råber til hinanden: Vi blæste på fløjte for jer, og I dansede ikke; vi sang klagesange, og I jamrede ikke.

Blot må vi ikke tage fejl af disse ord. De er ikke bare en beskrivelse af situationen, som den foreligger: slægtens leg, hvor enhver – i egensindighed – spiller på sin egen boldgade; ordene indeholder et direkte vidnesbyrd om legen, der bliver til alvor: Da gav han sig til at revse de byer, hvor hans fleste kraftige gerninger var gjort, fordi de ikke havde omvendt sig.

Der er såvist en grund til, at Jesus går strengt i rette med byerne Korazin, Betsajda og Kapernaum. Disse byer havde dog været rammen om hans gerning. Men hvori bestod Jesu gerning? Den bestod i at drage mennesker til Gud ved at tale til dem om Hans rige. Og Jesus lod det, som bekendt, ikke blive ved ord alene, men viste gennem sine tegn og undere, at Guds Rige er en nærværende kraft.

Jamen, så blev mennesker vel gla-

de! Det var der mange, der blev, men der var også de, der skumlede og følte sig krænkede på Guds vegne. Jovist, havde Jesus grund til at gribe til billedet med de egenrådige børn, de, som det er så svært at stille tilfreds.

I dag vil vi blot ikke overhøre, hvad der positivt ligger i billedet af de legende børn. Deri ligger dog, at evangeliet virkelig er en indbydelse til leg, ja, til at lege for Gud. At lege har nemlig det ved sig, at man glemmer sig selv. I legen smelter man sammen i fællesskabet med andre.

Vi har et forbillede for denne tanke i Bibelen: Prøv at se for jer kong David, da han syngende sprang og dansede foran Herrens ark. Sauls datter, Mikal, kunne rigtignok ikke lide at se det, men David svarede hende de ord: For Herrens åsyn vil jeg lege, så sandt Herren lever, som udvalgte mig.

Den leg, vor Herre Jesus har i tanke, er den leg, som fanger os ind i glæde over og tilbedelse af Gud: Så liflig lege vi for vor Herre. Det er et forunderligt omkvæd, men det indprenter os netop, at lovsang er leg for Herren, nemlig den glade og taknemlige lovsang, som priser sin Gud og frelser. Igen er det salmedigteren, som minder os om, hvordan det virkelig forholder sig: og friest er dit åndefang, / når dybt du drager det i sang, / så højt i sky det klinger.

Nu er der blot det at sige, at verden er rig på lokketoner. Der er mange, som indbyder os til at lege med. Og selv om jeg ikke mener, at vi som kristne skal stikke hovedet i busken, så véd vi godt, at det ikke er alle lokketoner, som også er forbundet med glæde, om vi følger dem. Men hvordan lærer vi at skelne, så at vi kan skelne mellem de toner, der stemmer til glæde, og de, der bare gør sur og rethaverisk?

Igen er det rigtigt at tale om legen, der bliver alvor, dyster alvor, som når apostlen Sct. Paulus vidner for os, at syndens løn er døden. Fristelsen tager sig rimeligvis uskyldig ud og har

dog forfærdende følger. I den situation skal vi huske på, at Guds løfter er mange gange rigere end nogen anden tilskyndelse, som kan komme til os, fra verden eller vort eget kød, så sandt Guds nådegave er evigt liv i Kristus Jesus, vor Herre. Evigt liv, siger Sct. Paulus, d.v.s. evig glæde, dette altid at være forenet med Ham, som er vort livs grund, Jesus Kristus.

Med Ham er Gud så at sige trådt ind på vor boldgade. Nu lyder hans ord iblandt os og har til enhver tid det sigte at stille os umiddelbart over for Ham, der er vor Gud og far i himlen. Det betyder, at vi standes i vores egen leg, det, som ret beset ikke fortjener navn af leg; for hvor er glæden, når legen bliver til egoistisk stræben! Enhver har nok i sit.

Leg forudsætter altid et fællesskab. Og det forholder sig ikke anderledes, når vi indbydes til at lege for Herren. Der røres her ved den forpligtelse, som evangeliet bringer med sig: at vi også finder vor plads i det fællesskab, lovsangen stifter i kirken.

Her går det ikke an bare at lade blikket gå velbehageligt hen over de mange kirker, som ligger spredt ud over vort land. Ligger de der snarere som et forfærdende varsel om dom? Disse kirker er dog netop tegnet på, at Guds kærlighed og Jesu magt er blevet kundgjort i vort folk!

Spørgsmålet er, om budskabet også har fået lov til at tænde glæden ved lovsang og gudstjeneste. Hvor er de mennesker, som vil lege med, drages med ind i lovsangen til den Almægtige for Hans Søn?

Uden I omvender jer og bliver som børn, kommer I ikke ind i Himmeriget. Vi må altså komme til besindelse, vende om til Gud og give ham ret.

Det er først på den baggrund, at lovsangen kan komme til og blive grundtonen i vort liv, idet Gud bliver – hvad han altid har været, stadig er og altid vil være – vor Gud, og vi lærer os selv at kende, som det vi af Hans nåde er kaldet til at være: Hans lovsyngende folk. Amen.

Søren Ruager, Hald

Redaktionelt

DET er med stor beklagelse, at jeg må meddele læserne, at Lund Pallesen har ønsket at udtræde af redaktionen. Allerede i dette blads nr. 3/1958 kunne man læse en fin artikel af ham; omtrent på samme tidspunkt indtrådte han i redaktionen. Først i nr. 2/1959 blev alle navnene på redaktionsmedlemmerne offentliggjort. Vi skylder

Lund Pallesen en meget stor tak for de mange theologisk fremragende artikler, han har skrevet til bladet. For en del år siden syslede jeg med tanken om, at vi skulle lave en ny bog om høj-kirkelighed, bestående af de vægtigste af hans bidrag. I dag er jeg ked af, at det ikke blev til noget.

P. U.

Stille dage

– FOR KVINDER

afholdes i Mariagården i Kollund 6. – 10. august 1979.

Nærmere oplysninger fås hos:

Mariadøtrene
Østerskovvej 38
6340 Kruså

Tilmelding senest den 15. juli.

Betænkning nr. 848

I SLUTNINGEN af 1978 udkom der en betænkning fra kirkeministeriets liturgiske kommission om "De biskoppelige handlinger. Præste- og bispevielse, provsteindsættelse og kirkeindvielse".

I Ålborg stift modtog præsterne sammen med betænkningen et brev fra biskop Henrik Christiansen, hvori der blev opfordret til et arbejde med forslagene og indbudt til at sende resultatet af ens overvejelser.

Efter anmodning fra Re-formatios redaktion følger her mine bemærkninger. Det svenske votum, der er nævnt som bilag, er udarbejdet af pastor, teol. dr. Tom G.A. Hardt og bliver offentliggjort i Præsteforeningens Blad.

F. V. Nør

Bemærkninger til Betænkning afgivet af Kirkeministeriets liturgiske kommission, "De biskoppelige handlinger. Præste- og bispevielse, provsteindsættelse og kirkeindvielse". Betænkning nr. 848, København 1978. Bilag: svensk votum.

*

BETÆNKNINGEN er præget af sammenhæng og konsekvens: den historiske redegørelse følges op af et konkret forslag til ændring af nugældende ritualer på grundlag af det, der er fremlagt.

Betænkningen må imidlertid fremkalde nogle alvorlige indvendinger. Det vil føre for vidt at gå i enkeltheder, så jeg må stort set holde mig til hovedpræget:

GENERELLE BEMÆRKNINGER

Generelt må fremstillingen af det historiske materiale betegnes som eensidigt. Uden selv at kunne eller ville påberåbe mig specielt Luther-kendskab må det konstateres som en kendsgerning, at der både findes materiale om og udtalelser af Luther angående præsteembedet, kaldelsen og ordinationen m.v., der giver et væsentligt andet indtryk end det i Betænkningen anførte, når det læses isoleret. Jeg skal her indskrænke mig til et enkelt citat fra en dobbeltartikel i Præsteforeningens Blad (1972/9 og 10) af Hellmut Lieberg: "Det gejstlige embede i tilknytning til kirkens opgave". Lieberg skriver: "I en prædiken fra 1529 over Joh. 20, 19ff siger Luther til spørgsmålet om, hvorfor prædikeembedet er blevet indstiftet, og hvad det skal udrette: 'netop det, hvorfor Kristus er kommet til verden, som han er sendt til af Faderen, og som han har udrettet. Det er det allerhelligste, at han (Kristus) ikke alene giver apostlene og deres efterfølgere (!) magt og kraft til at prædike og kalder og sender dem til at udøve nøglemagtens embede i sit rige...', men også sender dem i enhver henseende, som han selv er sendt af Faderen, og lægger sin opstandelses kraft og værk i munden på apostlene og alle prædikanter (som har embede og ordets tjeneste) og underlægger dem synd og retfærdighed, Himmel og helvede, så at de med kraft kan gribe ind og enten løse fra synd eller binde synd, enten åbne Himlen eller lukke den" (W. A. 28, 476)". Herudover skal jeg blot henvise til fhv. prof. dr. theol. R. Prenters arbejder (bl. a. "Skabelse og genløsning", "Kirkens embede", "Kirkens lutherske bekendelse").

Havde man ikke i Betænkningen været så eensidig i det historiske materiale, ville den konsekvens, der er dra-

get i ritualforslagene, ikke have været mulig. Bl. a. ville påstanden om den fra 1685 og stadigt gældende overdragelsesformels "formidable, u-lutherske" karakter (Betækn. s. 48), som der gøres så meget ud af, ikke have kunnet fremkomme. Hoslagte votum dokumenterer, at den ikke, som det sker i Betænkningen (s. 23), kan hævdes at være "stærkere" end nogen som ellers kendes i de lutherske kirker, f. ex. i Sverige eller Tyskland". Karakteristikken af den – den "bringer feudaltidens lensoverdragelse i erindring" (s. 23). "Her taler virkelig en 'magtkirke'", "Her siger biskoppen 'jeg', overantvorder af egen magtfuldkommenhed embedet – – tilmed i den treenige Guds navn". Om et senere bispevielsesritual hævdes det (s. 31), at ordinator "nu giver overdragelsesformularen en kraftig forstærkning" – denne karakteristik, der røber en fundamental mangel på forståelse for ritualernes mening, må på baggrund af det materiale, der også kan fremlægges, betegnes som ikke kun eensidig, men så tendentiøs, at det nærmer sig det karikerende. Derved gør man afvisningen af overdragelsesformlen for letkøbt, og man må spørge, hvordan et kommissionsarbejde af den art kan gøre krav på overhovedet at blive taget alvorlig!

Efter disse generelle bemærkninger, hvor Betænkningens styrke eensidighed er påpeget, vil jeg anføre nogle principielle indvendinger.

PRINCIPIELLE INDVENDINGER

Principielt skal begrundelsen for et ordinationsritual i en kirke, der er konfessionelt bundet, ikke findes i diverse Luther-citater. Det afgørende må være, hvad de bekendelsesskrifter, der er forpligtende i kirken, lærer om disse ting. Også m. h. t. hvad dette indebærer, skal jeg indskrænke mig til en henvisning til Prenters arbejder, samt til førnævnte dobbeltartikel af Lieberg (hos både Prenter og i hoslag-

te votum er der flere henvisninger til Liebergs bog "Amt und Ordination bei Luther und Melancthon", Göttingen 1962).

At disse bekendelsesskrifter rent faktisk er blevet – og bliver – tolket forskelligt rækker ikke ved det principielle angående deres betydning, og til denne principielle indvending mod Betænkningen for ikke at inddrage dem med den vægt, de bør have – de er dårligt nok nævnt – skal yderligere føjes, at det sagligt mest relevante til evt. afklaring af, hvad de forpligtende bekendelsesskrifters mening er, må søges i andre bekendelsesskrifter (for C. A. s vedkommende bl. a. i Apol.).

Endeligt må det klart fastholdes, at norma normans for bekendelsesskrifterne (der er norma normata) ikke er udtalelser af Luther, men de bibelske skrifter. At forsøge at fastholde det – også i praksis – er noget helt fundamentalt, som man ikke kan sætte sig ud over (heller ikke ved evt. hjælp af teorier om ægthed/uægthed og sen affattelsestid for visse skrifter vedkommende) uden at bryde med det lutherske formalprincip.

Op at de kanoniske skrifter og de lutherske bekendelsesskrifter taler om et embede i kirken, der er indstiftet og villet af Gud, om kaldelse og indvielse til dette embede og om den myndighed, der er givet til embedet, lader sig hverken betvivle eller benægte. Eksempler er her overflødige. De nugældende ordinationsritualer henviser til en del, og også Betænkningens forslag må da tale om, "hvorledes Herren har indstiftet ordets tjeneste og ved sine apostle vidnet om dens nødvendighed for hans kirke på jorden" (s. 66 og 80). Hvad dette indebærer, har man blot ikke erkendt.

Ud fra en principiel vurdering af, hvad der må være afgørende for udformningen af ritualer i en kirke, der er konfessionelt bundet, kan det altså konstateres, at hverken de bibelske skrifter (norma normans) eller bekendelsesskrifterne (norma normata) er

eller kan anføres som støtte for Betænkningens forslag – trods det at hensigten (s. 48) angives at være ønsket om at foretage en tilbageføring til noget ægte luthersk.

KOMMENTARER TIL VISSE ENKELTHEDER I BETÆNKNINGEN

At der anføres flere bibelske læsninger (som der frit skal kunne vælges imellem), er ikke tegn på stærkere bibelsk fundering, således at mine indvendinger i det foregående afsnit skulle være grundløse. Teksterne på dette sted i ritualerne skal bevidne, at "Herren har indstiftet ordets tjeneste –", og det er ikke alle de nye egnede til. I denne sammenhæng må der peges på, at Titus-stedet, der har været fast præste- og bispevielsestekst i Danmark siden reformationen, gør god fyldest. Når den kun skal være en valgmulighed, spørger man sig selv, om det skyldes, at teksten anses for at være for "moraliserende" (ud fra hvilke kriterier?), jvf. Betænkningen s. 51? eller er det fordi den virker pinlig ved ordination af kvinder? I begge tilfælde burde man snarere lade sig vejlede af teksten m.h.t., hvem der kan ordineres, og lade den stå som en stadig påmindelse for enhver præst, i stedet for at skyde den i baggrunden.

Udtrykket i forslagets præstevielsesritual (s. 67): "Eftersom I er lovligt kaldet til og stadfæstet som præster i den danske folkekirke –", kan i bedste fald betegnes som uklar. Tjenesten er "det hellige præste- og prædikeembede". Dertil kaldes man, og det er det, man ordineres til. – Ikke til en funktionærstilling i en statslig rammeordning.

Der er ingen vægtig grund til at lade præsteløftet falde bort. At det er der, og at der er samklang mellem dette løfte og ordinationsløftet er med til at understrege, hvad man er bundet til og forpligtet på. Endvidere er det af stor betydning som værn mod uhjernet statslig indblanding i indre kirkeliv

ge anliggender, at løftet findes som en lovfæstet betingelse for at kunne få embede i folkekirken. At Bibel og bekendelsesskrifter skulle være stillet lige i autoritet i præsteløftet, og at dette skulle være udtryk for "en u-luthersk tankegang som hidrører fra den lutherske ortodoksi" (Betænk., s. 52), er en misforståelse af samme ortodoksi, der principielt klart fastholdt Bibels stilling som norma normans. Udtrykket må forstås, som det er ment: at bekendelsesskrifterne er norm, fordi de er i overensstemmelse med Bibelen. Mener man ikke det, lader man sig vel ikke ordinere i en kirke, der har disse skrifter som bekendelsesskrifter?

SAMMENFATNING

Som det fremgår af mine bemærkninger til Betænkningen, må jeg betragte begrundelsen for de nye ritualer som både stærkt tendentiøs og principiel helt utilstrækkelig. Ja, misvisende m.h.t. det, ritualerne i en evang.-luth. sammenhæng bør udtrykke. De forslag til nye ritualer, der gives, og som bygger på Betænkningens første del, bør derfor afvises. Behold de nuværende – incl. præsteløftet.

Og som afslutning et citat fra Prenters "Kirkens embede", hvor det (s. 173 f) siges om overdragelsesformlen, der spiller en så central rolle i Betænkningen: "Når det hævdes, at denne overdragelsesformel accentuerer embedsmyndigheden på en måde, der ikke svarer til vor kirkes væsen, beror det sikkert på, at man har taget den ud af dens kontekst. Men det lader sig ikke gøre, ikke engang rent sprogligt. Den begynder nemlig med et "så ..." – ". Derved vises tilbage til det lige forinden med håndslag afgivne løfte. Og det følgende afsnit begynder med et "og at ..." (= for at), som viser frem mod den følgende håndspålggelse og forbøn". – – "Det drejer sig ved den antastede "embedsautoritet" hos biskoppen ikke om ret til at

gøre egne indfald eller ønsker gældende, men om en henvisning til en netop gennem skriftlæsning fremført klar befaling fra Herren. Og når det drejer sig herom, har det ritual den bedste formulering, som bruger det stærkeste udtryk", – – – "Hvis man tager ordene, som de lyder, kan det næppe siges, at det danske ordinationsritual tilkender biskoppen privat nogen embedsautoritet i denne formel. Hvad han her foretager sig, foretager han sig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, hvilket fremgår af, at han støtter sig først på en fra Gud udgået og i skriftlæsningerne klart forkyndt befaling og dernæst på Guds løfte, hvad der giver sig udtryk i den følgende forbøn og håndspålggelse". – – – "Er

der noget, der er 100 % evangelisk, er det denne forening af lydighed mod Guds befaling og tillid til hans løfte. Den bærer f.eks. al evangelisk lære om sakramenterne og bonnen, ja, om nådemidlerne i det hele.

Der er her grund til at være glad ved det gældende danske ordinationsritual. Det er uden overdrivelse et af de klareste og bedste ordinationsritualer i kristenheden".

Tranum Præstegård, den 22. april 1979

F. V. Nor

PS. Angående forslagene til provsteindsættelse og kirkeindvielse skal blot henvises til hoslagte votum.

Høymessen i Pakistans forenede Kirke

Forfatteren, Arne Rudvin er udsendt som misjonær til Pakistan fra Den norske Kirke. Han er biskop i unionskirken i Pakistan, Church of Pakistan, som ble dannet allehelgensdag, 1. november, 1970 av anglikanske, lutherske, metodistiske og presbyterianske kirkesamfunn i landet. Kirken opprettet opprinnelig fem bispedømmer: Dacca, Karachi, Lahore, Multan og Sialkot. Arne Rudvin er biskop av Karachi.

JEG er blitt bedt om å skrive en artikkel til "Samfunn" om unionskirken i Pakistan, Church of Pakistan. Siden kirkens historiske og kjennelsesmessige side allerede er kort beskrevet på norsk¹, vil jeg her skrive litt om den pakistanske kirkes liturgi. For meg som (forhenværende) lutheraner, har den største berikelse i liturgien til Church of Pakistan vært

nadverdiliturgien. Her vil jeg forsøke å skrive litt om denne kirkes høymesseliturgi og særlig se den i forhold til Den norske Kirkes høymesseliturgi.

Mange, kanskje flertallet, av verdens kirkesamfunn har revidert sine liturgier i de senere år i lys av de landvinninger som er gjort i den liturgihistoriske forskning i dette århundre². Noen revisjoner er mer radikale enn andre. Særlig der hvor man nu tillater flere forskjellige nadverdbønner til alment bruk (som for eksempel i Den romersk-katolske Kirke og flere anglikanske provinser) finner en de mest radikale forandringer i forhold til den liturgi som er brukt i de siste 100 år³.

Det ligger i sakens natur at de som har vært friest til å dra nytte av de senere forskningsresultatene har nettopp vært unionskirkene. Vår liturgi i Pakistan bygger til en stor del på den sydindiske kirkes liturgi som på sitt vis var banebrytende. Materiale fra de

forskjellige kirkesamfunn som kom sammen, ble brukt, men også oldkirkelige forbilder har vært med å bestemme utformningen⁴.

På den annen side viser den nye norske høymesseliturgien at man i Norge har vært meget mere forsiktig. Her er det vel en tendens til å være bundet av den norske liturgiske praksis i de siste hundre år (og den norske kirkepolitiske situasjon har vel også virket inn), så en ikke har hatt full frihet til å benytte seg av de rike resultater som vi har i den senere liturgihistoriske forskning⁵.

Hovedlinjene i høymesseliturgien til Church of Pakistan er de samme som i de aller fleste liturgier, og de samme som vi også har dem i Den norske Kirkes gudstjenester: innledning til syndsbekjennelse fulgt av Ordets forkynnelse, deretter menighetens forbønn og til sist evcharistien (nadverden). Church of Pakistan har, bortsett fra evcharistien, store muligheter for variasjon, men jeg vil her holde meg til den formen vi vanligvis bruker i domkirken i Karachi⁶.

Liturgien til Church of Pakistan er i innledningen noe fyldigere enn Den norske Kirkes. Etter inngangssalme og hilsmning bes en felles inngangsbønn. I innledningen brukes også det store Gloria som i Den norske Kirke kommer i tillegg til bruk utenom søndagsliturgien. Før syndsbekjennelsen leses enten dobbeltbudet ("Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og din neste som deg selv") og/eller det nye bud fra Joh 13, 34-35 ("Et nytt bud gir jeg eder, at I skal elske hverandre; liksom jeg har elsket eder, skal også I elske hverandre. Derpå skal alle kjenne at I er mine disipler, om I har innbyrdes kjærlighet"). Bruken av Joh 13, 34-35 er inspirert av det som etter min mening er det vakreste og det mest verdifulle særpreg i den norske liturgi: "Foren oss med deg som grenene ved vintreet og lær oss å elske hverandre som du har elsket oss⁷".

Syndsbekjennelsen følges av skriftsteder⁸ med nådestilsagnet hvor vi har to former, en betinget overtatt fra den anglikanske liturgi og en ubetinget som er overtatt fra Pakistans Lutheriske Kirkes liturgi.

Church of Pakistan bruker vanligvis den nikenske trosbekjennelse, men dåpssymbolet (den apostoliske trosbekjennelse) kan også brukes som i Den norske Kirkes liturgi. Apostolikum brukes normalt når vi har dåp i gudstjenesten.

Innholdsmessig må vi vel si at begge liturgier opp til evcharistien er meget like, bortsett fra at den norske mangler et direkte nådestilsagn (absolusjon)⁹.

Når det gjelder evcharistien, eller brødsbrytelsen som vi foretrekker å kalle den i Church of Pakistan, så er forskjellene større. Liturgien til Church of Pakistan, forsøker å gjøre fyldest for det som er innholdsmessig felles for de oldkirkelige anaforas (nadverdbønner i egentlig forstand), og har dermed fått en mere fyldig utforming enn Den norske Kirkes. Nesten alt i Den norske Kirkes liturgi finnes i liturgien til Church of Pakistan, men ved en sammenligning av de to må en si at det er visse tomrom i den norske evcharistiliturgien. (Rent personlig må jeg si at dette nu og da føles som et savn når jeg deltar i den norske gudstjeneste; det føles som det er noe som mangler).

Evcharistien innledes med tre skriftsteder. Liturg: "Se, hvor godt og hvor liflig det er at brødre også bor sammen!" (Sal 113, 1) "Fordi der er ett brød, er vi ett legeme, enda vi er mange; for vi har alle del i det ene brød" (1 Kor 10, 17). Liturg og menighet: "Jeg vil ofre en gave med jubel i Hans tabernakel, jeg vil prise og lovsynge Herren". Her betones særlig menighetens, d.v.s. Jesu legemes enhet. Kirken, Jesu mystiske legeme, næres ved Jesu legeme og blod, og nadverden er også et ihukommelsesoffer samtidig som det også er et takke-

offer.

Liturgien til Church of Pakistan fortsetter så med fredshilsen som gis ved håndtrykk (oldkirkens fredskyss), som gis av presten til menigheten og av menighetsmedlemmer til hverandre. Dette har brutt ned meget av den stivhet som før ofte preget våre gudstjenester.

Under den følgende offersalme frembæres brødet og vinen som sammen med menighetens gaver fremsettes på alteret. Offertoriet er, som i de fleste oldkirkens liturgier, en del av evcharistien. Brødet og vinen presenteres for Gud¹⁰.

Mellom offertoriet og dialogen ("Herren være med dere", "Med deg være Herren", etc.) har vi i liturgien til Church of Pakistan en dobbel epiklese. Epiklesens annen del, som jo finnes i en eller annen form i alle oldkirkens liturgier, er en bønn om at Helligånden må helliggjøre brødet og vinen og oss, så vi kan motta Jesu legeme og blod til frelse. ("By your Holy Spirit sanctify us and this bread and wine that they may become for us your body and blood")¹¹. Første del av epiklesen tilsvarer Marana-tha-bønnen i Korinterbrevet, som jo også finnes i Didache (og muligens også hos Serafion hvor den i tilfelle er sammen-smeltet med den egentlige epiklese): "Be present, be present, O Jesus great High Priest, as you were with your disciples and make yourself known to us in the breaking of the bread"¹². (Etter legenden i "Thomas-gjærningene" var påkallelsen av Jesu personlige tilstedeværelse det mest fremtredende trekk ved den nadverd Thomas feiret for de nydøpte på de forskjellige steder i India og Pakistan¹³).

Deretter følger dialogen med prefasjonen, Sanctus og Benedictus, fulgt av takksigelsen for Jesu offerdød. I Den norske Kirkes høymesse følges dette med bønn om den rette mottagel-

se og frukt ("Gi oss som kommer til ditt bord..."), fulgt av Fadervår.

I stedenfor bønnen om den rette mottagelse og Fadervår på dette sted, betoner liturgien til Church of Pakistan Golgatha-offerets enestående karakter sammen med en anamnese hvor Gud bønnfalles om å være oss og hele den kristne menighet nådig for Jesu offers skyld. ("Who made thereby his one oblation of himself once offered a full, perfect, and sufficient sacrifice, oblation, and satisfaction for the sins of the whole world; we recall before you his suffering and death; remembering his sacrifice have mercy on us and all your church")¹⁴.

Deretter følger, som i Den norske Kirkes liturgi, innstiftelsesordene, fulgt av den senere, sekundære anamnese¹⁵. ("Amen, O Lord, we commemorate your death, we confess your resurrection and we wait for your return. Glory be to you, O Christ".) Dette kommer på denne plassen også i tillegg til Den norske Kirkes høymesseliturgi.

I liturgien til Church of Pakistan kommer så Fadervår, fulgt av stille bønn, hvor det er rom for spesiell forbønn, som en fortsettelse av evcharistibønnen. Nadverdmåltidet begynnes så med en bønn om rett mottagelse, fulgt av brødsbrytelsen ("The bread which we break, is it not a communion in the body of Christ? Though we are many, we are one body, because we share in one bread"). Deretter følger Agnus Dei (som i Den norske Kirkes liturgi derimot er en del av nadverdbønnen, i liturgien til Church of Pakistan en del av nadverdmåltidet).

Så følger i begge liturgiene en takkebønn med velsignelse og salme.

Som nevnt, er høymessen opp til evcharistibønnen innholdsmessig meget lik i begge liturgiene, mens deri-

mot evcharistibønne i liturgien til Church of Pakistan er fyldigere enn i Den norske Kirke. Sammen med en mer aktiv deltagelse av menigheten betoner liturgien til Church of Pakistan sterkere enn den norske fellesskapsaspektet. (Symbolsk kommer dette også frem ved at vi alltid bruker felleskalk). I nadverden styrkes Jesu mystiske legeme ved det Jesu legeme som blir gitt for våre synder. Jesu personlige tilstedeværelse, som jo selvsagt er forutsatt i Den norske Kirke, kommer klarere frem i liturgien til Church of Pakistan, samtidig som realpresensen, Jesu legeme og blod i brød og vin, betones både i ord og handling¹⁶. I tillegg kommer, som nevnt ovenfor, de to viktige elementer i alle oldkirkens nadverdbønner, epiklesen og anamnesen, klart frem. Vi ber om at Helligånden vil gjøre brødet og vinen til Jesu legeme og blod. Det skjer ved Åndens virke og ikke kun ved prestens lesing av innstiftelsesordene¹⁷. Det andre viktige aspektet, anamnesen, den evangeliske offerttanke, kommer også tydelig til uttrykk som i oldkirken. Vi kommer til nadverden for å motta Jesu legeme og blod til syndenes forlåtelse og evig liv. Det er riktig, og meget viktig. Men nadverden er også et minneoffer, d.v.s. en forbønn ("to plead the sacrifice of Christ before the Father")¹⁸ når vi mottar Jesu legeme og blod. Når vi forretter nadverd så holder vi også Jesu Golgatha-offer opp for Faderen og ber om at Han for Jesu lidelses og døds skyld må være ikke bare oss, men hele den kristne kirke nådig. Vi kommer ikke til nadverd kun for å styrke vår egen tro og selv å oppbygges, men vi kan komme med alle vanskeligheter i familie, menighet, hele kirken og legge dem frem for Gud. Og i vissheten om at Han hører våre bønner lovpriser vi Ham sammen med hele den kristne menighet i himmelen og på jorden.

Når vi feirer høymesse etter liturgien til Church of Pakistan, så står vi

fortsatt i den tradisjon den enkelte er kommet fra. Vi føler det ikke som et brudd med våre tidligere konfesjoner, men vi føler også samtidig et videre fellesskap ikke bare imellom oss som kom sammen i en kirke, men at de gjerder som stengte mellom oss og andre kirkesamfunn, er på dette område blitt revet ned. Dette er vel noe som erfares i mange kirker hvor høymesseliturgien er revidert i lys av det vi nu vet om de tidligste oldkirkeliturcier.

I våre bestrebelser for en videre økumenisk enhet burde vi legge mye sterkere vekt på det teologiske innhold i liturgien. I de fleste kirker betyr nok liturgien (eller mangel på liturgi) langt mere for utformingen av kristendomsforståelsen og fromhetslivet enn vi er oppmerksomme på. Bekjennelsen derimot er vel noe som i beste fall presten og teologene er opptatt av.

Fra et økumenisk synspunkt mener jeg at det er to særlig verdifulle elementer i liturgien til Church of Pakistan. Vi har, etter min mening, fått en evangelisk offerttanke som kan være akseptabel for en reformasjonsteologi¹⁹, samtidig som den muliggjør en kontakt og reell forståelse for visse elementer i nadverden i de forskjellige katolske kirkesamfunn²⁰. For det annet har vi i Church of Pakistan en meget sterk betoning av nadverden som menighetens gudstjeneste. Nadverden er en felles handling hvor liturgen ikke står overfor menigheten, men er en del av den nadverdførende menighet. Jeg har selv gjennom dette lært å forstå og verdsette visse deler av det kirke- og nadverdsyn som ble frembåret av den radikale legmannsbevegelse i Norge. Det er elementer der som vi burde ha overtatt for lenge siden²¹. I praksis fører dette hos oss til at våre menigheter av presbyteriansk og metodistisk bakgrunn også kan føle seg hjemme med vår nye liturgi i Church of Pakistan. Og jeg tror at vi har klart på en måte å sammensmelte både lavkirkelige og almenkatolske elementer i en sann evangelisk-katolsk

nadverdfearing.

Arne Rudvin, Karachi

*

NOTER:

1. Geir Valle og Arne Rudvin: Pakistan Kirke. Norsk tidsskrift for Misjon 2:1974.
2. Som en innledning til perioden opp til 1945 kan anbefales Gregory Dix: The Shape of Liturgy. London 1970. (Skjønt hans teori om at nadverden opprinnelig var et habura-måltid er motbevist av Joachim Jeremias: The Eucharistic Words of Jesus. SCM. London 1974 s.15-88). - Det finnes en rikholdig litteratur særlig fra anglikansk og katolsk side. For en moderne utgave av de greske og latinske tekstene i originalen, sammen med en latinsk oversettelse av andre viktige tekster, se A. Hänggi - I. Pahl: Prex Eucharistica. Friborg 1968, med fyldige litteraturhenvisninger. For en hendig og begrenset engelsk tekstutgave, se Jasper og Cuming: Prayers of the Eucharist, Early and Reformed. Collins 1975. A Dictionary of Liturgy and Worship, redigert av J.G. Davies, SCM 1976, har nyttige litteraturhenvisninger og presenterer for en stor del resultater av forskningen opp til i dag.
3. For anglikanske liturgier opp til 1975, se Further Anglican Liturgies 1968-75, redigert av C.O. Buchanan. Grove Books 1975. For en god engelsk utgave av de fire godkjente katolske nadverdbønner på engelsk og latin, se The Roman Missal. Collins 1974.
4. The Book of Common Worship. Oxford University Press 1963. Se også Further Anglican Liturgies, s.279-288.
5. En del av de uoffisielle eksperimentelliturgiene som f.eks. den som ble benyttet på Gran-konventet (Den norske Kirke) i 1979, må vel sies å være i takt med det vi nu vet om de oldkirkelige liturgier.
6. Flere av leddene har forskjellige alternativer, f.eks. Trishagion istedenfor det store Gloria. Alternativer syndsbekekkelser. Det er flere alternativer for menighetens kirkebønn, eventuelt en helt fri bønn ved en legmann kan brukes. Men vi holder oss her til de mest brukte former.
7. Det nye bud som jo helt klart hører hjemme i sammenheng med innstiftelsen av nadverden kommer dessverre ikke ofte frem i de nye liturgier. Jeg kan i øyeblikket kun huske en afrikansk anglikansk liturgi som har det.
8. Matt 11,28. Joh 3,16. 1 Tim 1,15. 1 Joh 2,1.
9. Fra et luthersk-teologisk synspunkt er det noe merkelig å ha en syndsbekekkelse uten et direkte nådestilsagn. Troen skapes jo kun av nådestilsagnene og ikke av vår bot.
10. Om det ikke alltid har vært et formulert offeretorier, så har vel alltid handlingen vært der. Se Dix, s.48-49.
11. Grunnen til en viss motvilje mot epiklesen hos oss lutheranere kan vel være at vi står i en latinsk romersk-katolsk tradisjon. Kun i den romersk-katolske kirke blant de katolske kirkene ble presten i den grad identifisert med Jesus som yppersteprest at presten kan befale brødet og vinen til å bli Jesu legeme og blod. Tar man bort en middelaldersk romersk tankegang om presten som identisk med Kri-

stus og ikke gjeninnfører epiklesen, så er det vel en viss fare for kristen ordmagi. Katolske teologer opp til 2. Vatikkankonsil hevdet vel at epiklesen ikke hørte med i nadverdbønne, men det ser ut til at den senere katolske kirke har lyttet til den ortodokse og gjeninnført epiklesen. Meget interessant her er de betraktninger som G. Martelet kommer med i The Rissen Christ and the Eucharistic World, Collins 1976, s.149-159. Bortsett fra enkelte latinske liturgier finnes epiklesen i de aller fleste oldkirkelige liturgier. Hvorvidt Justin Martyr hadde den kan vel diskuteres, mens hans fremstilling er på dette punkt ikke klar og dessuten presenterer han jo ikke en full liturgi.

12. Til Marana-tha i 1 Kor 16,22 se O. Cullmann: The Christology of The New Testament. SCM 1973, s.208-215.

13. Se Prex, s.76. I den engelske oversettelse av James: The Apocryphal New Testament, Oxford 1972, s.388. Se også s.376 og s.422. I den form for epiklese som ligger bak Thomas-aktene (Kom (Jesus) og ha samfunn med oss!) ser det ut til at Marana-tha-bønne og epiklesen er smeltet sammen. En mulig forklaring på bortfall av Marana-tha-bønne i de fleste liturgiene og epiklesens noe svake stilling i Vesten kan være at den dobbelte påkallelse av Jesu tilstedeværelse kom i begynnelsen av agape-måltidet og falt derfor bort eller ble plassert på forskjellige steder når agape og evcharisti ble adskilt.

14. Til forståelsen av anamnesen i betydningen av "å påminne" og ikke "å minnes", se Joachim Jeremias: The Eucharistic Words of Jesus, s.237-255. Viktig er her også Max Thurian: The Eucharistic Memorial I og II, Lutterworth Press 1962-62. Max Thurian forsøker her å fremstille en evangelistisk offerttanke under synspunktet av at anamnese betyr "å påminne" og ikke "å minnes". Hans bok er et viktig bidrag til den økumeniske samtale. Vi finner dette også hos enkelte oldkirkelige forfattere som Justin Martyr med hans dialog med Tryphus 44,1: "... er en type (tegn) på evcharistiens brød som Herren påbod oss å ofre (gjøre) til påminnelse om lidelsen som Han led for å rense ..." Prex, s.72. En meget interessant formulering finnes i en bønn av Mar Barsoma i innledningen til anafora i den nestorianske liturgi som den brukes i Syd-India. The Liturgy of the Holy Apostles Adai and Mari, 1967, s.21: "... that I may offer before Thee this living, holy and acceptable sacrifice which is the memorial of the passion and death and burial and resurrection of our Lord and Saviour Jesus Christ ...". Men viktigere er det at i så å si alle oldkirkelige liturgier ofres brødet og vinen nettopp under ihukommelsen av Jesu lidelse og død.

15. Denne senere anamnese har jo trengt inn i de fleste liturgier som menighetens svar og er som sådan sekundær, om enn meget tidlig.

16. Utdelingordene (Jesu Kristi legeme, Jesu Kristi blod) er klare, og i overensstemmelse med anglikansk skikk fortæres alt som er igjen ved alteret, disken og kalken skyldes og vannet drikkes.

17. Se note 11.

18. The Constitution of Church of Pakistan, VI B, Holy Communion 16 C: "Shewing forth, and pleading before the Father, Christ's sacrifice once for all offered, invoking Christ's merits for the whole Church, remembering His resurrection and ascension and the outpouring

of the Holy Spirit, who continuously indwells and inspires the Church; and looking for Christ's coming again in glory".

19. Et "Ihukommelses-" eller "påminnellesoffer" betyr at det er Kristi offer på Golgatha og kun det som holdes opp foran Faderen. Det er fortsatt idag ingen annen grunn til frelse enn Jesu lidelse og død.

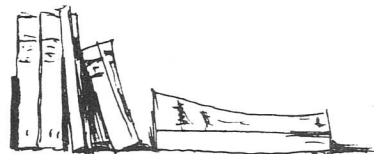
20. Ethvert forsøk på en økumenisk samtale med, være det seg en østlig eller vestlig katolsk kirke, kan ikke komme utenom spørsmålet om offertanken i nadverden som jo er konstituerende for fromhetslivet i disse kirkene. Og hvis man ønsker å stå i en apostolisk tradisjon så er det klart at alle oldkirkelige kilder opererer med en eller annen offeridé i nadverden, det være seg Ignatius fra Antiokia som jo representerer Antiokia i siste del av 1. århundre, eller Clemens som representerer romersk tro på samme tid. Offertanken kommer også klart frem i Didache. Det er ikke mulig å bevise at det har eksistert oldkirkelige liturgier uten en offertanke. Det kirkelige vidnesbyrd fra øst og vest, syd og nord, er enslydende. Hvis et frafall fra den rene apostoliske lære her skulle ha funnet sted, så måtte det ha skjedd allerede i apostolisk tid og i alle kirker samtidig. En utenkelig tanke! En annen sak er at vi ikke som lutheranere kan godta den middelalderiske messeoffertanke hvor offeret i nadverden

blir adskilt fra, eller sett distinkt fra Golgathaofferet og dermed blir menneskets egen gjerning. Sammen med dogmet om den fri vilje var det vel dette Luther bekjempet sterkest. Og på begge disse områder trengs det til redelige og åpne drøftinger med katolikkene idag. På begge disse områder har jo bibelvekkelsen i den katolske kirke ført til store forandringer i dens teologi. Når man nu der tar Hebreerbrevet alvorlig er det jo umulig å hevde en gjentagelse av Golgatha-offeret og vel også å oppfatte messeofferet distinkt fra Golgatha-offeret. Max Thurians ovennevnte verk er her et meget viktig bidrag til en økumenisk samtale fra reformert side som burde følges opp med fortsatte bidrag fra luthersk hold.

21. Jeg tenker her særlig på den nye forståelse av kirken som Jesu legeme som vi vel alle har fått. Kirken er ikke en institusjon med en egen klasse sakramentforvaltere som forvalter nadverden for en passiv mottagende menighet. Den levende menighet som er Jesu legeme møter sammen sin levende Herre, og har måltidsfellelesskap med Ham og med hverandre. Det er "Guds folk" som har samfunn med sin Gud og Frelser.

*

(Artikkel og noter er gengivet etter det norske tidsskrift "Samfunn", organ for den norske gren af "Fellowship of St Alban and St Sergius. Red.)

Regin Prenter: Kirkens lutherske bekendelse. En aktuell teologisk udlægning af Den augsburgske Bekendelse 1530. Udgivet af udvalget for Konvent for Kirke og Theologi. I hovedkommission Lohses Forlag, Fredericia 1978. 244 sider. Indbunden udgave kr. 132,45, hæftet kr. 108,00.

*

VED det offentlige Forsvar af Regin Prenters Disputats "SPIRITUS CREATOR, Studier i Luthers Theologi" sagde Pater H. Roos omtrent således til Doktoranden: "De har gjort det Kunststykke at systematisere en højest usystematisk Theologi".

Ovennevnte Bog er et nyt Vidnesbyrd om Forfatterens store systematiske Evne. Vi får her placeret Confes-

sio Augustana på ret, dogmehistorisk Baggrund og med dens ægte og aktuelle evangelisk-lutherske Vidnesbyrd.

Der redegøres klart for de forskjellige Artiklers saglige Rækkefølge og indbyrdes supplerende Sammenhænge.

Det er gladeligt at møte en positiv Vurdering af det græsk-filosofiske Apparat, som Oldkirkens fundamentale Dogmedannelse i Treenighedslære og Kristologi måtte betjene sig af. Det lønner sig – som det hedder – at prøve at følge disse Bestræbelser for tankemæssigt at værne om det, den kristne Kirke står for. Vel hører den levende Bekendelse til i Tilbedelsens Gudstjeneste; men Lærens Efterreflexion er nødvendig.

Og Prenter er – efter eget Ønske – en god Manuduktør, når han vil indføre den læge Læser i vigtige, teologiske Distinktioner.

De latinske Betegnelser forklares – etymologisk og begrepsmæssigt. Man glæder sig over Påvisningen af Personbegrebets Nuancering i henholdsvis Treenighedslære og Kristologi. (Hvorfor er iøvrigt "natura" hos de fleste Theologer altid eensidigt forstået passivt: det fødte, det skabte –, da Afledningsendelsen dog – iflg. Madvig – betegner en aktiv Funktion, der vel kunde have Betydning for Tanken?)

Prenter har en meget realistisk dybtgående Forståelse af Incarnationen, forstået som den evige Søns Menneskevordelse. Man er næsten ved at høre et: "Gud blev til et Menneske" deri; – og en mere indgående Avendelse af de kristologiske Bestemmelser fra Chalcedonense kunde måske være ønskelig.

Man undser sig næsten for at gøre kritiske Bemærkninger til et så helstøbt Værk som det foreliggende, hvor Retfærdiggørelsen af Tro (Artikkel IV) ikke alene er Hovedsagen, men påvises at justere Forståelsen af alle andre Lærepunkter. Men, har Østkirken ikke nogen Ret, når den bebrejder os i Vesten, at vi driver teologisk Partikularisme på "Synd-Nåde"-Problemet?

Hvorfor er Ængstelsen for "ex opere operato"-Synspunktet så stærk, at man i Døbssynet må tale om noget så kunstigt som Spædbarnets "Tro"? Den passive Modtagelighed, der her kan være Tale om, indgår jo også i Betragtning af Dåben som en Adoptions-handling, der i sin Uigentagelighed just fastholder en real Nådevirkning af Sakramentet.

Den nære Sammenhæng mellem den lutherske Retfærdiggørelseslære og Hævdelsen af Realpræsens i Nadverens Elementer er dygtigt påvist, ligesom Efter-konsekration og ret forstået Adoration af Kristi Nærvær i de indviede Elementer er hævdet som noget genuint luthersk.

At Helgensyn hører med til Kristologien, selv om Helgenpåkaldelse må afvises, er nok noget, vi trænger til at høre og besinde os på.

Fremstillingen er iøvrigt på saglig Foranledning krydret med små polemiske Bemærkninger til Synspunkter og Anskuelser i moderne dansk Folkekirke-liv. Og det er befriende hos en Theolog af Prenters Format at se Gudstjenesten og dens Liturgi placeret så højt.

Meget dygtig og givende forekommer også Behandlingen af Artikel 18 (Om den frie Vilje) og dermed Luthers Skrift "Om den trælbandne Vilje". Den klarende Sondring mellem arbitrium (Valgmulighed) og voluntas (Handlingsliv) hjælper til at undgå de gængse Misforståelser af Sagen og bedre forstå Luthers hele Intention og sandt "evangeliske" Anliggende i Skriftet.

Man kunde have Lyst til at tage mange flere Enkeltheder frem og takke Forfatteren for megen Hjælp og Klaring i Spørgsmålene; men en Anmeldelse skal jo ikke være en udførlig Afhandling. Undertegnede vil derfor kun anbefale Bogen til nærmere Studium og slutte med at sige, at var den Bog udkommet nogle År forinden, vilde den have været et fortrinligt Hjælpemiddel i den løbende Særuddannelse til Præstegerningen. Men nu skulde den jo markere Forfatterens 70-års Dag.

Den tilføjede tabula gratulatoria rummer da også en lang Række prominente Navne fra Ind- og Udland på Folk og Institutioner, der således har ønsket at vise Taknemmelighed for Regin Prenters betydelige Indsats i Theologi og Kirkeliv.

O. Lund Pallesen, Kgs. Lyngby

Oluf E. Paaske: Livets færdselslov – en gennemgang af de ti bud. Unitas 1979. 77 sider. Kr. 28,50.

*

SOGNEPRÆSTEN ved Vor Frelseres kirke i Esbjerg har skrevet denne lille bog om de 10 bud, og hvor

er det dog en god bog!

Mon ikke mange har det sådan med de 10 bud, at man synes, det er noget man kender – ja, noget som måske efterhånden er blevet lidt for kendt, næsten trivielt?

Efter at have læst Paaskes bog føles det, som om der er blevet foretaget en kraftig hovedrengøring, og budene fremtræder som både vedkommende, skarpe og aktuelle. Bogen er skrevet i et sprog, som det er en lyst at læse. Man mærker, at forfatteren er i stand til både at tænke klart og formulere sig klart, og når han så samtidig er så vidunderligt fri for at ligge under for tidens trang til at pakke alting ind, ja, så kan det jo næsten ikke være bedre, vel?

Jeg har lyst til at bruge denne bog. Jeg kunne have lyst til at læse den højt i både den ene og den anden sammenhæng, – både der, hvor man overhovedet ikke gider høre på det med Gud, – men også der, hvor kristendommen er blevet en indadvendt livsholdning – uden saft og kraft.

Lad mig citere en enkelt passus fra bogen: "Lad det hellere blive sagt så klart, at det ikke kan misforstås: har man ikke været til gudstjeneste, er søndagen ikke helligholdt" (s. 36).

Eller hør engang her – i omtalen af budet "Ær din far og din mor": "Stærke kræfter forsøger på at fratage forældrene deres børn, indskrænke deres myndighed og bilde dem og os andre ind, at diverse pædagoger bedre kan opdrage børn, end forældrene kan. Man søger altså at få folk i almindelighed og forældre i særdeleshed til at tabe modet og opgive selv at bære ansvar for børnene. Man påpeger ud fra

tidens hændelser, disciplinkrise og børnekriminalitet, hvorledes forældre tydeligvis ikke kan magte deres børns problemer – men glemmer at indrømme, at disse problemer har disse progressive kræfter selv skabt. Det er jo disse stærke kræfters eget onde virke, som har draget børnene bort fra lydhed mod forældrene og bldt dem alt muligt satanisk vrøvl ind om børnemagt og børnefrihed og børn på børns betingelser" (s. 40-41).

Oluf Paaske har givet sin bog en u-traditionel opbygning, idet han nummerer de forskellige bud anderledes, sådan at det andet bud lyder: Du må ikke gøre dig noget afgudsbillede, tilbede og dyrke det (hans forklaring til dette bud er iøvrigt særdeles god!). Endvidere påviser han, hvorledes budet "Du må ikke stjæle" snarere bør hedde: Du må ikke røve din næstes frihed, – altså et forbud mod slavehandel og tyranni i det hele taget. – Jeg synes, det er overordentligt interessant at læse om disse ting, men er det alligevel ikke lidt kedeligt, at man på den måde gør det umuligt at tale om "det sjette bud" eller "det syvende bud", fordi man har rykket det hele en tand? Jeg er ikke overbevist om, at det er en god idé. Det virker forvirrende.

Men det er også det eneste minus, jeg synes, jeg kan finde ved bogen. Og det opvejes langt af det positive.

Bogen være hermed anbefalet – både til egen læsning, men også til at anskaffe i stort tal – til foræring til f. ex. unge. Det var værd at ønske, at denne bog blev læst af virkelig mange!

Frede Møller, Nexø

Alle artikler i Re-formatio er skrevet på hver enkelt forfatters eget ansvar. De fremførte synspunkter deles ikke nødvendigvis af redaktionen.

Red.

Kirkedage 1979

Vigerslev Kirke, København

PROGRAM

Lørdag den 1. september

- 12.00 Sext.
- 12.30 Frokost (medbragt madpakke).
- 13.30 Foredrag ved pastor Ole Skjerbæk Madsen: Kirkens daglige bønnetjeneste.
- 14.30 Kaffe.
- 15.00 Foredrag ved menighedsforstander Johannes Facius: Bønsstrategi.
- 16.15 Procession gennem Vigerslev Sogn.
- 17.00 Aftensang.
- 18.00 Middag (skal bestilles).
- 19.30 Bøn og lovprijsning under ledelse af sognepræst Helge Taggatz. Completorium.

Søndag den 2. september

- 9.45 Skriftemål.
- 10.00 Højmesse.
- 11.30 Frokost (medbring eller bestil madpakke).
- 13.00 Foredrag ved docent, dr. theol. Johannes Aagaard: Nyreligiøs meditation og kristen bøn.
- 14.00 Kaffe.
- 14.30 Non.
- 15.00 Gruppesamtaler i én af følgende grupper: I: Bøn i hjemmet. II: Et liv i bøn og kontemplation. III: Messen som bøn. IV: Kristne fællesskaber.
- 17.00 Aftensang.
- 18.00 Middag (skal bestilles).
- 19.30 Bibelmeditation under ledelse af sognepræst Ejilif Kristensen. Completorium.

Mandag den 3. september

- 9.00 Messe.
- 10.00 Kaffe.
- 10.30 Foredrag ved lærer Grethe Livbjerg: Indre bøn.
- 12.00 Sext.
- 12.30 Frokost (medbring eller bestil madpakke).

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Ingen mødeaftgift; udgifterne til kirkedagenes afholdelse søges dækket ved indsamling ved tjenesterne i kirken. Overnatning kan ske på københavnske hoteller. Ønsker man at spise middag lørdag og søndag og at få en madpakke til frokost søndag og mandag, skal dette meddeles skriftligt senest 18. august til pastor Ole Skjerbæk Madsen, Danshøjvej 31, 2500 Valby. Hvis der er nogle, der kunne tænke sig at medbringe en eller flere ekstra madpakker, vil vi gerne høre fra jer på nævnte adresse eller telefon: 01-1764 47. Hvis der er behov derfor, vil vi søge at etablere børneparkering (ønsker herom og tilbud om hjælp hertil, samme adresse og telefon).

KIRKEDAGENE finder sted i VIGERSLEV KIRKE, hjørnet af Lykkebovej og Vigerslev Allé. Busserne 10, 16 og 21 holder ved kirken; nærmeste S-togsstationer: Valby og Hvidovre.

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

NR. 2 JUNI 1979 22. ÅRGANG

Søren Ruager:

Så liflig lege vi for vor Herre... 21

Poul Ulsdal:

Redaktionelt 23

Mariadøtrene:

Stille dage for kvinder 23

F. V. Nør:

Betænkning nr. 848 24

Arne Rudvin:

Høymessen i Pakistans forenede

Kirke 27

O. Lund Pallesen:

Læst: Regin Prenter: Kirkens

lutherske bekendelse 32

Frede Møller:

Læst: Oluf E. Paaske: Livets

færdselslov 33

Kirkedage 1979 i Vigerslev kirke,

København, program 35

Johs. M. Nielsen:

Retræte for mænd i Kollund 36

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.

Redaktør (ansvarshavende):

Sognepræst Poul Ulsdal, 6893 Hemmet.

Telefon: (07) 37 50 98.

I redaktionen iøvrigt:

Sognepræst Knud Christensen, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund; pastor C. B. Hansen, Elmesvinget 14, 9210 Ålborg S. Ø.; pastor Ole Skjerbæk Madsen, Danshøjvej 31, 2500 Valby; sognepræst Børge Riisgaard, 7673 Harboøre.

Ekspedition:

RE-FORMATIO ved overlærer Knud Nørholm, Emdrupvej 37, 2100 København Ø. Postgiro 2 08 81 42. Telefon (01) 20 29 71.

Bladet kommer i ca. 6 numre årligt og koster 35 kr. - for studerende 25 kr.

Sats: Anders Studsgård, Skarrild.

Tryk: Clausen off-set, Horsens.

Retræte

FOR MÆND I KOLLUND

23. til 27. september 1979

RETRÆTEN sidste år udvidede vi med en dag, så den kom til at omfatte fulde tre dage. Dette viste sig særdeles værdifuldt, så der var almindelig enighed om at fortsætte på denne måde. Retræten begynder altså søndag aften den 23. september og slutter tors-

dag morgen med afrejse umiddelbart efter morgenmad.

Knud Christensen, Frederikssund har lovet at lede retræten.

Prisen bliver mindst kr. 200.

Tilmelding til undertegnede senest den 8. september.

Johs. M. Nielsen

Englandsvej 330

2770 Kastrup

Telefon 01-50 01 14.

RESERVERET POSTVÆSEN ET

1700 FREDERIKSSUND
KIRKEGÅDE 9
KNUD CHRISTENSEN
170 HR PASTOR